

Hoppulan Ilimari

Pieni kylä Luusuan ja Juujärven välissä oli alkujaan vain muutaman talon paikka isompien kylien, Juujärven ja Luusuan kylien välissä. Se oli nimetty Kemijoessa olleen komean kosken mukaan Juukoskeksi. Koski valjastettiin 1960-luvulla voimalaitokseksi, joka nimettiin Seitakorvaksi, yläjuoksulla olevan pienemmän kosken mukaan. 1800-luvun loppupuolella Fredrik Karjalainen Kuusamosta ja Matti Sotaniemi Posiolta tulivat etsimään uutta asuinsijaa ja asettuivat kosken yläpuolella sijainneeseen Pekka Rajatalon rakentamaan pieneen 4x3 m savupiirtiin. Perheiden kasvaessa asumuksia rakennettiin talvea vasten kovalla kiireellä. Kylä sai tästä kiireestä nimen Hoppula. Tähän kylään sijoittuu isäni Ilmarin tarina.

Isä syntyi vuonna 1920 perheen kolmantena poikana, kaiken kaikkiaan lapsia oli kuusi, joista kaksi tyttöä. Äiti Alina oli Luusuasta, Severikankaan sukua, isä Aapo Karjalainen.

Aapo oli rauhallinen ja verkkainen mies. Alinaa taas pidettiin kovaluontoisena emäntänä, joka otteli välillä kipakasti Sotaniemen emännän, Marin kanssa. Karjalaisen ja Sotaniemen sukujen yhteiselo jatkui Hoppulassa rinnakkain, ystävytydessä, mutta sukutietoisena kumpikin.

Isäni kasvoi ankarassa ympäristössä. Lasten piti opetella pienestä pitäen työhön ja vanhempien lasten ottaa vastuuta koko perheen elättämisessä. 1930- ja 40-luku olivat kovaa aikaa kaikille, ruoka piti hankkia metsästä, luonnosta, pelloilta ja kasvimailta. Nälkä oli siihen aikaan yleinen vieras monessa talossa. Isä meni jo nuorena savotoihin, kesällä niitettiin lehmille jokivarren luonnonheiniä ja koottiin ne latoon. Kalaa pyydystettiin Kemijoesta, kuten myös monista joen takana olevista metsälammista, ja laitettiin suo- laan. Perunoita istutettiin isoja pelloja. Isäni ei ollut huonoimmasta päästä ruoan hankinnasta. Hänelle oli kunnia asia hankkia ruokaa koko perheelle.

Isä ei kehunut vanhoja aikoja. Sanoi, että suuria iloja ei ollut, kylmää, nälkää ja sotaa vaan. Isästä kasvoi tässä ympäristössä vahvaluontoinen, reilu ja isoja kuvioita suunnitteleva mies. Pikkutarkkuudesta ei ollut niin väliä, kunhan asioita tapahtui reilusti ja paljon.

Isä sai kutsun asepalvelukseen vuonna 1940, ja kesken palveluksen tuli käsky suoraan rintamalle. Se reissu kesti viisi vuotta. Isä taisteli kovissa taisteluissa eturintamalla ja haavoittuikin kerran kranaatin sirpaleesta. Isä teki sen hyvin, mitä piti, mutta ei ihannoinut sotaa. Hän suri, että paras nuoruus meni metsässä rämpiessä. Hän ei kovin usein puhunut sota-asioista, mutta joitakin tarinoita saimme kuulla, ja hengenlähtö oli isälläkin ollut monta kertaa tosi lähellä. Kysyin kerran, miltä tuntui, kun kaveri ammuttiin viereen. Isä vastasi, että aluksi se tuntui kauhealta, mutta siihen tottui, lopussa se ei tuntunut juuri mitään. Hän kertoi myös illasta, kun pommit jyskyivät ympärillä, soraa ja multaa satoi korsuihin ja kaikki miehet itkivät ja rukoilivat Jumalaa, rohkeatkin, kuten hän itse. Sodan henkisistä haavoista isä selvisi ihmeen hyvin, kranaatin sirpale lonkassa vaivasi joskus.

Sota sekoitti myös pienten kylien geenejä, evakossa löydettiin puolisoita eri puolilta Suomea. Isän veli Lauri löysi morsion Nurmeksesta, ja kun Martta tuli Hoppulaan sulhoa katsomaan, mukana matkusti myös sisko Enni, johon isäni rakastui ja näin veljekset ja siskokset menivät naimisiin.

Sota-ajan jälkeen oli pulaa kaikesta, häitä ei tuolloin juhlistu, vihillä vaan käytiin. Hääkuvassa äidillä on musta surupuku. Äiti oli haudannut vastikään kaksoisveljensä ja toisen pari vuotta vanhemman veljensä ja jo aiemmin pikkusiskonsa. Hänen siskonsa Martta kuoli vielä myöhemmin synnytykseen ja nuorempi veli aivoverenvuotoon. Lapin elämä ja ihmiset olivat kovin erilaiset kuin kotona Mujejärvellä. Kuoleman-surut ja kotikasvatuksen oppi oli iskostunut äitiin, hän oli melankolinen ja uskoi vahvasti Jumalaan. Isä luotti enemmän omiin kykyihin ja itse rakennettuun kohtaloon. Äiti oli muuttanut vain kahden tapaamisen jälkeen Hoppulaan ja kulttuurishokki oli valtava. Kukaan ei ymmärtänyt äidin menetyksiä ja surua. Talossa asui anopin ja appiukon lisäksi kaikki aikuiset sisarukset ja välejä selviteltiin välillä hyvinkin kipa- kasti ja käytös oli railakasta. Äiti sulkeutui hiljaisena ja nöyränä, sukulaisista, eikä kyläläisistä löytynyt ys- täviä, oma mies ja lapset olivat hänen ainoa turvansa.

Vuonna 1949 syntyi ensimmäinen lapsi, poika ja sitä seuraavana tyttö. Lapsia syntyi lopulta yhdeksän, mikä ei ollut harvinaisen suuri perhe siihen aikaan. Isän sisarukset saivat myös lapsia ja elämä ahtaassa talossa kävi yhä vaikeammaksi. Äiti kärsi anoppilan ahtaudesta ja ilmapiiristä. Isän tienesteillä piti elättää oman perheen lisäksi, mummo, ukki ja vielä nuorempia sisaruksiakin. Anoppi hoiti ruokapuolen, ja äiti oli kuin vieras.

Kylän elämä mullistui kertaheitolla, kun Seitakorvan voimalaitosta alettiin suunnitella ja rakentaa. Koko kylä purettiin ja siirrettiin sijansa metsään päin. Osa hirsistä myytiin huutokaupalla vanhoiksi rakennus- tarvikkeiksi, suurin osa taloista rakennettiin ihan uudisrakennuksina. Suku hajosi, isä jäi Hoppulan tilalle. Hän oli jo aiemmin lunastanut vanhimpien veljiensä avulla Karjalaisen tilan isältään Aapolta, joka ei ollut kyennyt pitämään tilaa omin varoin. Aapo oli kuitenkin nimellinen omistaja ja kuitenkin teki kaupat Kemi- joki Oy:n kanssa. Isä suri myöhemmin, kuinka etelän herrat höynäyttivät hänen isäänsä, kuten monia muitakin vanhan kansan viattomia ihmisiä, jotka eivät ymmärtäneet rantakiinteistöjen arvoa. Maisemat jätettiin rumaksi kivipenkaksi. Mummo ja kaksi sisaruksista Rauni ja Yrjö muuttivat Kemijärven keskus- taan, Aira jäi Hoppulaan ja Lauri oli muuttanut jo sodan jälkeen Nurmekseen rintamamiestilalle vaimonsa

kotipuoleen. Alina-mummon oma poika Arvo asettui Päiväjoelle. Äidille voimalaitoksen rakentaminen oli onnenpotku. Hän iloitsi, että nyt pääsi omaan taloon, kuten isäkin. Isä oli ostanut velaksi kuorma-auton, jota hän ajoi voimalaitostyömailla. Töitä tehtiin kahdessa vuorossa. Isä palkkasi kuskin toiseen vuoroon, mutta joutui ajamaan välillä molemmat vuorot, kun renki sattui katoamaan, milloin mihinkin. lainat painoivat päälle, mutta ruokaa ei talosta puuttunut, se oli isälle kunnia-asia. Uuteen taloon rakennettiin vanhoista hirsistä navetta ja navettaan tuotiin kaksi lehmää. Äiti lypsi lehmät aamuin illoin ja siitä riitti maito perheelle. Joka syksy tapettiin oman lehmän vasikka ja keväisin ostettiin porsas sika-autosta. Sika-autoa odotettiin tien varressa tuntitolkulla joka kevät. Lehdestä piti tarkkaan syynätä, milloin sika-auto kulkee. Pieni porsas laitettiin säkkiin ja kannettiin kotiin. Porsasta syötettiin kesä ja syksy jauhovellillä ja teurastettiin pakkasten tullen. Siasta saatiin joulukinkku ja paljon muutakin lihaa pöytään.

Äiti oli taiteellinen luonne, hän kirjoitti runoja. Hänellä oli kynä ja paperi tyynyn alla, hänelle putkahti runoja yleensä yöllä päähän jostakin ja hän kirjoitti ne ylös. Isä ei aluksi hyväksynyt moista joutavaa harastusta, mutta lopulta hänkin ymmärsi äidin tarpeen kirjoittaa ja kutsui äitiä leikkisästi runoilijaksi. Äiti rakasti myös kasvien hoitoa, isä rakensi hänelle jopa kasvihuoneen, jossa kasvatettiin tomaatteja ja salaattia. Talossa oli valtavasti kukkia, jotka kukoistivat äidin hoidossa.

Joku ihmeellinen 60-70-luvun taitteessa vallinnut laki ei sallinut puun myyntiä. Isä omisti metsää, mutta sitä ei saanut myydä ja lainanmaksut painoivat päälle. Pientilallisia edustanut Veikko Vennamo sai puun myyntiin lakimuutoksen aikaan. Isä sai alkaa myydä puuta ja ahdinko helpottui. Isästä tuli tämän vuoksi vennamolainen. Me lapsetkin olimme mukana naapurin poliittisissa kökkäilloissa, joissa kansanedustaja Artturi Niemelä kävi puhumassa ja ihmiset keskustelivat politiikasta ja vaaleihin valmistautumisesta. Tuohon aikaan metsää kaadettiin omin voimin. Isä otti joen toisella puolella olevasta metsästä leimikon ja patisti pojat mukaan puunkaatoon. Aluksi vanhin poika Pertti oli sahurina ja isä kokosi pöllit, mutta myöhemmin nuoremmatkin pojat osallistuivat puun kaatoon ja kokoamiseen.

Isä rakensi pihan laitaan aitan, jossa me lapset nukuimme kesäisin. Aamulla varhain, isä kajautti portailta herätyksen: Pojat, pöllimettään!

Pojat kömpivät unisena ylös ja niin isä souti poikalauma mukanaan Kemijoen yli Hierikkovaaraan. Nuorin veljeksistä oli vain 7-vuotias ja hän sai juoksupuuta mittakeppiä, jolla mitattiin tukit. Nuorimmat hoitivat myös tulta, lisäsivät puita nuotioon, jonka äärellä pidettiin ruokatauot ja leikkivät metsässä. Isä opetti työnteon esimerkillään jo lapsille pienestä pitäen, työnteke oli kunniallista. Heitteyttä isä halveksi. Siskoni olivat muuttaneet jo pois kotoa ja minusta oli juhlallista, kun sain kerrankin olla äidin kanssa kotona kahdestaan. Minä siivosin taloa ja äiti laittoi ruokaa ja leipoi. Iltapäivällä oli jo mukavaa, kun poikalauma tuli kotiin.

Syksyisin lähdimme koko perheen voimin puolukkametsään. Mukana oli myös Aira-täti ja serkkuja. Kii pesimme koko porukka sankoineen ja saaveineen isän kuorma-auton lavalle. Matka oli hauska lavalla istuessa. Luusuankummussa Päiväjoella päin oli siihen aikaan valtava puolukkasato sopivan vanhassa raiviossa. Koko päivä noukimme ahkerasti marjoja. Välillä söimme tulilla eväitä ja joimme nokipannukahvit. Saavit täynnä puolukkaa ajoimme kotiin. Isä myi puolukat kauppoihin.

Kävimme myös hillassa, poimimme korvasieniä ja perunat nostettiin myös porukalla. Ne olivat mukavia päiviä, huumoria viljeltiin ja naurettiin työn lomassa.

Parin kolmen vuoden välein lähdimme Nurmekseen sukuloimaan äidin kotiin. Matkaan otettiin pyhävaatteet, joita käytettiin sunnuntaisin kotona. Kylässä oltiin ainoastaan pyhävaatteilla. Isä toi työmaalta työmaaparakin, joka mahtui kuorma-auton lavalle. Äiti siivosi mökin ja laittoi lattialle peittoja ja niin koko lapsilauma kömpi koppiin. Mökissä oli hauska matkustaa, sehän oli sen ajan asuntoauto. Joskus serkkuja oli myös mukana, kerran serkkutyttö jopa karkasi äidiltään mukaan.

Isä huristeli autolla menemään, äiti ja pienin olivat hytissä ja me muut kopissa. Kopin taakse jäi avotilaa ja menimme välillä ulos kopista vilkuttelemaan takana tuleville. Pojat varasivat kiviä mukaan ja heittelivät liikennemerkkejä ja maitolavoja mennessään. Välillä isä pysäytti auton metsätaipaleelle ja äiti otti voipa-periin kääriyty eväät esiin. Niitä sitten syötiin ja keitettiin joskus kahvitkin tulilla.

Isä huomasi, että kuorma-auto oli kallis ja sillä olisi pitänyt ajaa yötä päivää, että se olisi tuottanut. Autossa oli usein vikoja, tuli rokulipäiviä, ja vapaa-ajat menivät korjaamiseen. Isä myi kuorma-auton 60-luvun lopussa ja lähti Vanttauskoskelle kirvesmiehen töihin. Siihen aikaan työ opittiin toisilta työmaalla ensin hanttihommissa ja siitä ylettiin kirvesmieheksi, jos oli kykyä. Vanttauskoskella isä tapasi kalliopora-reita ja liittyi porukkaan. Porareilla oli isot ajettavat vaunukoneet, joilla porattiin reikiä kallioon ja sitten pannonstaja laittoi reikiin dynamiittia ja kenttä räjäytettiin ja kaivinkoneet kaivoivat louhoksen pois. Isä oli töissä kaukanakin ja tuli sieltä viikon tai kahden välein kotiin. Vanhimmat lapset lähtivät kotoa yksi toisensa jälkeen kotoa, me nuoremmat saimme enemmän tilaa ja etuja. Elintasomme nousi huomattavasti. Isä osti ensimmäisen henkilöauton ja muistan, kuinka ylpeinä me kolme nuorinta nököitimme auton penkillä, kun isä lähti kirkolle asioitaan hoitamaan. Isä oli aina ostanut kirkolta tullessa pussin Fazerin parhaita ja karamellit jaettiin tasapuolisesti lasten kesken. Nyt heittäydyimme jopa niin hemmotelluiksi, että

pyysimme äitiä ostamaan kaakaota. Äiti lopetti pian sen oston, koska olimme jo tottuneet juomaan kahvia, eihän molempia sentään alettu keittää. Minäkin kävin 16 vuotiaana isän kanssa yhden syksyn työmaalla, kun isä hankki minulle työpaikan. Laskin kuorma-auton kuormia, kun räjäytettyä louhosta ajettiin pois. Olin teini-ikässä ja isä tuntui minusta rasittavalta sääntömaakarilta. Olin isälle vihainen, kun hän oli puuttunut minun helluasioihin. Katsoin koko matkan sivuikkunasta ulos, enkä halunnut puhua mitään, vaikka isä yritti jutella. Isän viimeinen työmaa oli Inkoossa 70-luvun loppupuolella ja hän oli ylpeä, kun työnantaja oli niin tyytyväinen, että osti lentoliput Rovaniemelle.

Isä osti metsätöihin traktorin, ensin pienemmän Fergusonin ja myöhemmin, venäläisen Belaruksen. Se oli legenda jo eläessään, hurjan näköinen peli, korkea ja kolho, mutta sillä pääsi huonossakin maastossa eteenpäin. Se oli tehty erämaaolosuhteisiin. Talvella traktorin alle tehtiin tulet jo hyvissä ajoin, että traktori lähti käyntiin. Koko kylä heräsi, kun isä pisti koneen käyntiin ja porhalsi läpi kylän. Itse tehdystä lavasta putoilivat reunat tämän tästä tielle, mutta isä ei paljon taakseen vilkuillut. Isän sota-aikana opittu lausahdus: "eteenpäin sano Mannerheim, piti tässäkin tilanteessa.

Kerran isän ajaessa traktorilla maantiellä poliisi tuli vastaan ja osoitti, että pitää pysähtyä. Isä jatkoi rauhassa pienen sillan yli ja pysäköi traktorin sievästi tien reunaan, sadan metrin päähän. Poliisit juoksivat pysähtymismerkit kädessä perässä. Isä laskeutui kaikessa rauhassa traktorista, katsoi juoksevia poliiseja ja tuumi: Ompa perkele kiire sakottamaan! Poliisit kysyivät, mikset pysähtynyt heti. Isä vastasi, että en kai minä voi pysähtyä sillan kohdalle, jossa on kapea tie, sehän olisi vaaraksi koko liikenteelle.

Traktorista puuttui jopa rekisterikilpi. Isä sanoi, että on se on naulassa navetan seinällä. Hän oli virittänyt sen rautalangalla roikkumaan traktoriin, mutta se oli pudonnut. Navetan seinällä se pysyi paremmin tallessa. Poliisit nauroivat lopulta, että he eivät jaksa kirjoittaa kaikkia vikoja ja sarakkeet loppuivat paperista, joten isä sai melko pienet sakot. Isä nauroi itsekin tätä juttua, hän piti vähän hauskaa poliisien kanssa, kun sakot kuitenkin oli tiedossa. Olihan isän lain kuuliaisuus vähän reilumpaa sorttia, ei mitään pilkun viilausta.

Kerran isä jätti pojille vanhan puuhun ajon seurauksena romuttuneen auton. Sitä ei tietenkään katsastettu, eikä pojilla ollut korttia, mutta isä tuumi, että pojat saavat harjoitella ajamista. Vanhimmat pojat ja muutama kaveri kylältä kaahasivat sitten autolla, milloin missäkin metsätiellä. Kotiin palatessa oli poliisi lähtenyt perään. Pojat ajoivat hurjaa vauhtia kotipihaan, auto ajettiin nurkan taakse ja pojat juoksivat kamariin piiloon. Isoveli ehti sanoa isälle, että poliisit lähtivät perään. Poliisit tulivat sisälle ja isä istui selin ovelle. Poliisit sanoivat iltaa. Isä vastasi: Iltaa, mikäs kissalanpojat tänne toi? mutta ei kääntänyt päätään. Poliisi sanoi, että he huomasivat rekisteröimättömän auton ja poikia auto täynnä. Isä vastasi siihen, että miksi te sitten minun pirttiini tulette, miksi ette ota poikia kiinni. Koko lapsilauma seurasi mielenkiinnolla teatteria. Isä pyysi sitten pojat pirttiin ja sakothan siitä lopulta kuskille annettiin.

Isällä oli laaja tuttavapiiri. Kirkolla tervehdittiin tämän tästä tuttuja lähikylistä. Välillä isä meni raatailemaan jonkun luo kyläänkin, kuten siihen aikaan oli tapana. Luusuassa oli sukulaisia ja sotakaverikin, Valte Alaluusua, muissa lähikylistä myös tuttuja ja sukulaisia. Yksi hyvä sotakaveri, Oiva Suutarinen, insinööri, asui Helsingissä. Hän oli kehitellyt jäteveden puhdistuslaitteistoa ja niitä toimitettiin ympäri maailmaa. Isä, Oiva ja Valte tapasivat toisiaan veteraanjuhlilla. Isä vieraili valtuustoaikanaan joskus eduskunnassa ja kävi Oivan luona kylässä ja Oiva vieraili myös Kemijärvellä. Erään kerran Oiva soitti isälle ja siinä tuli mieleen, että olisipa mukava jutella Ilmarin kanssa ihan kasvotusten. Hän otti taksin, ajoi Helsinki-Vantaan lentokentälle ja lensi Rovaniemelle. Sieltä hän otti taksin Hoppulaan. Se ilta otettiin Koskenkorvaa, pullo pöydänjalan vieressä ja muisteltiin sotajuttuja. Seuraavana päivänä Oiva lähti taas lentokentälle ja Helsinkiin.

Isä oli kova kalastamaan. Minkään sortin urheilukalastus ei tullut kysymykseen, vaan saalista piti saada ruokapöytään. Verkkoja laskettiin Saarijärveen, Neitijärveen, Rytikapustaan, Paskakapustaan ja moniin muihin lampiin ja tietysti Kemijokeen. Isällä ei ollut kovin monta halukasta soutajaksi, kun aina oli soutajassa vikaa. Isä tulistui välillä, kun koppuri aiheutti justin tuulen ja veti venettä väärään suuntaan.

Isällä oli joka päivä suolakalaa pöydässä ja hän laittoi ruokaa niin kalasta kuin lihastakin. Meillä äiti ei hääjännyt yksin keittiössä, vaan isä jopa enemmän, kun töiltään ehti. Sen aikaiset kalaruuat olivat kalapotut ja kalakeitto. Sunnuntai-aamuina oli aina riisivelli ja paistettua kalaa. Samalla kuunneltiin jumalanpalvelusta radiosta. Isä yllätti joskus kouluaamuina meidät lapset lätyillä. Oli mukava herätä lätyjen tuoksuun, kun yleensä aamupala oli pelkkä kahvi, ruisleipää sai ottaa jos halusi.

Isä oli hyvä tekemään käristyksiä, ja niitä tehtiin usein, yleensä vasikan lihasta. Isä ei metsästännyt hirviä, eikä meillä ollut poroja. Joskus isä kävi poroaidalta verta, josta tehtiin kampsuja ja verilättyjä. Isän hyvä kaveri, Hihnavaaran Lasse, Moskun poika, oli siihen aikaan Hoppulan kauppias. Hän antoi isälle tittelin "Lapin läänin käristysmestari". Se vastaa melkein nykyajan rotissööriä. Isä oli arvonimestään kovin ylpeä.

Kirkolla asuva Alina-mummo tuli vanhaksi, äiti hätääntyi ja vaati, että anoppi täytyy ottaa meille asumaan. Vaikka välit eivät olleet parhaimmat, äiti tunsu vastuuta vanhuksesta. Mummo sai yhden talon kolmesta kamarista. Mummon näkö meni melkein kokonaan hänen ainoasta silmästään. Hän oli menettänyt

toisen silmänsä jo nuorena, kun oli mennyt pimeässä hakemaan heiniä lehmälle ja heinistä töröttävä rautalanka oli puhkaissut silmän. Mummolle oli ollut tekosilmä, mutta vilkkaat lapsenlapset kirkolla olivat lyöneet mummon silmän kivellä kappaleiksi. He halusivat selvittää, mitä lasisilmän sisällä oli. Utta ei tietenkään ostettu. Mummo poltteli iltaisin yhden piipullisen tupakkaa ja laittoi lattialle sanomalehden ja sylkäisi siihen välillä. Mummo sanoi, että tupakka on terveellistä, se kuivattaa syän-alaa.

Mummo pyysi minua joka ilta harjaamaan hiukset ja laittamaan palmikon. Sitten mummo pirskonteli päähän Illodinia ja siveli käsillään sen hiuksiin. Haju oli kaamea, mutta mummo selitti, että se lämmittää mukavasti päätä. Mummo luki sitten iltarukouksen ja sanoi aina päälle: Ei ole vilu eikä nälkä, mutta ikuinen ikävä. Aamulla tukka kammattiin, palmikoitiin ja mummo pyöritti nutturan ja laittoi hiusneuloilla kiinni ja huivin päälle, leuan alta solmien. Hän tarjosi minulle aina uskovaisten pastillia esiliinan taskustaan.

Mummo kaipasi Ruotsiin muuttaneen tyttärensä luokse. Me lapset kirjoitimme mummon sanelun mukaan kirjeitä tyttarelle Ruotsiin, jossa mummo jopa haukkui äitiä, mutta äiti toimitti kirjeet silti postiin.

Mummon oli vaikea käsittää, että osat olivat vaihtuneet. Entinen miniä olikin nyt emäntä talossa, eikä äiti kuunnellut nöyränä enää anopin heittoja vaan antoi samalla mitalla takaisin. Mummo lähti joskus suutus-päissään tielle ja äiti pyysi meitä katsomaan mummon perään, ettei hän vaan eksy. Mummo köpötteli keppinsä kanssa takaisin, kun leppyi. Siihen aikaan ei teitä aurattu ja mummon piti päästä myös kirkolle tai seuroihin joskus. Isällä ei ollut autoa ja hän tapansa mukaan keksi käytännöllisen ratkaisun. Isä teki mummolle kuljetuslavan traktorin takana oleviin nostovarsiin.

Vanhemmat sisarukset kertoivat, että he olivat vajota maan alle häpeästä, kun he olivat tulossa Isonkylän koulusta linkkarilla ja jäivät tien varteen. Isä körötteli tietä pitkin traktorilla mummo tarakalla, totta kai sopivasti kaikkien koululaisten näköille. Isästä siinä ei ollut mitään ihmeellistä.

Mummo pyysi lopulta äidiltä anteeksi ja myönsi, että äiti oli hoitanut häntä hyvin. Mummo oli käynyt reissun Ruotsissa tyttärensä luona, eikä elämä sielläkään ollut niin auvoisaa, kuin mummo oli kuvitellut.

Mummo tuotiin takaisin Kemijärvelle vanhainkotiin.

Eräänä aamuna vanhainkodista soitettiin, että mummon alkaa elämä hiipua, tulkaa nyt heti, jos haluatte nähdä hänet vielä viimeisen kerran elävänä. Isä ja äiti alkoivat touhuta lähtöä. Minä ja nuorin veli lähdimme mukaan. Kun ovi oli jo laitettu lukkoon, isä huomasi, että pihakoivussa istui iso teeri. Isä tiiraili sitä ja äiti alkoi jo varoitella ja itkeä tirauttikin vähän: Ei nyt, äitisi on kuolemassa!

Isä ei malttanut. Hän haki haulikon pirtistä ja pamautti päin teertä. Höyhenet pölähtivät ja lintu lähti lentoon. Kun pääsimme vanhainkotiin, mummo oli juuri ehtinyt kuolla.

Isä oli itse kova koulimaan lapsia työntekoon, mutta puolusti meitä kovan paikan tullen. Meillä oli kotona myös hyvin tasa-arvoista, tytöt ja pojat saivat samanlaisen kohtelun. Kävimme kansakoulua Juujärvellä ja eräs opettaja laittoi veljeni jälki-istuntoon toisen Hoppulasta olevan pojan kanssa. Hän päästi pojat erikseen ensi naapurin pojan ja vähän myöhemmin veljeni pimeään ja kylmään talvi-iltaan kävelemään 6 kilometriä säkkipimeässä. Veljeni tuli kotiin itkien kylmästä ja järkytyksestä. Isä räjähti totaalisesti. Hän soitti raivoissaan opettajalle ja huusi puhelimeen, että jos minulla olisi auto, tulisin ja nostaisin sinut kurkusta seinälle. Isä tapasi sitten myöhemmin opettajan seurantalonsa tansseissa. Opettaja sanoi, että kylläpä sinä kovia sanoja sanoit. Isä vastasi, että anna olla laitimmainen kerta, kun meidän penikkoja jälki-istuntoon jätät! Opettaja tarjosi ryypyt ja se vanhempainilta päättyi siihen.

Isää pyydettiin usein järjestysmieheksi seurantalojen tansseihin. Isä oli reipas järjestysmies, seurantalonsa heiluriovesta lensivät tappelupukarit Ilmarin molemmissa käsissä kartanolle. Kerran piti tyhjentää koko talo. Sitten järjestyksessä pysyi niin hyvin hallinnassa, että järjestysmies otti itsekin vähän napantaria nurkan takana muiden mukana.

Äidin kotona oli kovasti painotettu sivistystä ja hän halusi lapsille koulutuksen. Isän mielestä oli hyvä, jos lapsista tulisi kovia työihmisiä. Äiti sai kuitenkin tahtonsa läpi, ja kun opettajatkin kannustivat, lapset pyrkivät ja menivät keskikouluun ja monet sittemmin myös jatkokoulutuksiin. Nuorimmat ehtivät peruskoulu-uudistukseen. Osa lapsista kävi Ruotsissa reissun työn perässä, mutta kaikki palasivat lopulta Suomeen. Valtaosa lapsista kävi rakennusmestarikoulutuksen ja osa jatkoi myöhemmin siitäkin. Kaikista tuli kovia työihmisiä. Isän oppi meni perille.

Lapset lähtivät Hoppulasta. Kuka opiskelamaan ja töihin, menivät naimisiin ja muuttivat pois yksitellen jälkeksi. Lapsenlapsia alkoi ilmestyä ja Hoppulassa vierailtiin usein viikonloppuna. Viihdyimme yhdessä ja välillä pirtti pullisteli porukkaa, kun kaikki sattui kerralla perheineen mummolle. Isä rakensi honkamökin pellon reunaan ja sielläkin istuimme yhdessä iltaa usein. Kesäisin istuimme Mäkelän rannassa. Ranta oli voimalaitoksen kivipenkan kyljessä, ei kaunis, mutta siihen oli totuttu. Juhannuksena polttimme kokkoa rannassa ja perinne elää edelleen. Joka juhannus siellä on osa sukua ja Hoppulalaisia. Isä keksi kerran, että rantaan pitää saada lapsille uimakoppi ja hiekkaa kiviseen pohjaan. Hän esitti tukin anomuksen kaupungille kylätoimikunnan nimissä. Kaupunki antoi tuen ja isä tilasi hiekkaa ja rakennutti kopit. Kun kyselin asiasta tarkemmin, isä naureskeli, että ei hän ollut oikeastaan kysynyt asiaa kylätoimikunnalta, vaan oli puheenjohtajana itse anonut tukea. Kun kuitenkin asiaa vastustettaisiin. Jälkeenpäin

tosiaan tuli vastustusta, hiekka ei virrassa pysy, ei se kannata. Hiekka on pysynyt, siellä se on pohjassa tänäkin päivänä.

Kylässä oli perustettu aikoinaan Hoppulan maamies-seura. Sen tarkoitus oli kerätä kassaan rahaa, jolla voitiin ostaa suurempia koneita ja tarvikkeita, joita yksin ei ollut järkevää ja mahdollista ostaa. Niitä sai vuokrata itsekukin edullisesti tarpeen mukaan. Arki-iltaisain pidettiin ompeluseuroja. Vuorossa ollut emäntä keitti pullakahvit ja kyläläiset maksoivat kahvista pienen summan yhteiseen kassaan ja näin kassaa kerrytettiin. Naisilla oli sukankutimet mukana ja puikot viuhuivat ja jutut kiersivät, mistä milloinkin oli tapahtunut. Myös rahojen käyttötarkoitusta pohdittiin, mihin milloinkin rahat sijoittaan. Myöhemmin, kun maatalous hiipui, nimikin muuttui kökkäillaksi. Kökän pitäjä oli hankkinut jonkun pienen arpajaisvoiton ja se arvottiin vetämällä lanka emännän pitelemästä nipusta. Yhdessä langassa oli solmu.

Kökän lisäksi meillä pidettiin myös uskovaisten seuroja. Pappi tai maallikkosaarnaaja tuli puhumaan ja veisattiin virsiä. Me lapset menimme kamariin ja äiti kävi torumassa meitä joskus moneenkin kertaan, kun pidimme liian kovaa meteliä. Nämä kokoontumiset olivat hauskoja myös meille lapsille.

Joskus kävimme isän ja äidin kanssa kirkossa. Kerran kirkonmenojen loppupuolella eräs nainen alkoi hypähdellä kirkon keskilattialla nenäliina nyrkkiin puristettuna ja alkoi hihkua: Oi Jeesus olet kiitetty! Hän kiihtyi kiihtymistään ja pari muutakin naista liittyi seuraan. He huristelivat kirkon käytävää edestakaisin ja hihkuivat: Oi Jeesus olet kiitetty, Oi, Jeesus Jeesus. Me lapset katselimme silmät pyöreänä tapahtumaa. Kylissä kierteli siihen aikaan myös hieroja ja kulkukauppia. Kulkukauppialla oli matkalaukku, jonka hän leväytti esille pirtin lattialle. Laukussa oli kampoja, voitit ja pienempää tilpehööriä. Kauppia ei päästänyt lapsia metriä lähemmäs laukkuaan, kun hän esitteli kampeitaan. Hieroja kulki pitkin kylää mopolla ja kauppaan kuului aina yösija talossa.

Myymäläauto ajoi pihaan kerran tai kaksi viikossa. Isä oli vaatinut, että auto ajaa pihaan tai hän ostaa ostokset kirkolta; hänellä ei ole aikaa odotella tienvarressa tuntitolkulla. Suuren perheen ostokset olivat siksi suuret, että isän vaatimus toteutettiin. Se ja se oli juhlapäivä meille lapsille ja lapsenlapsille. Pienimätkin ryntäsivät myymäläautoon jännittyneinä. Se oli paljon kiehtovampi, kuin tavallinen kauppa. Kerran poikien elättiharakkakin lensi perässä ja istahti kaalinkerän päällä. Alakurtin Urpo ajoi monet vuodet autoa ja sai nähdä monenlaista tapahtumaa.

Myös eläkkeellä isälle jokainen päivä oli työpäivä. Maalaistalossa eivät työt lopu. Kesäviikonloppuisin oli aina verkot vedessä. Isä lähti verkoille jo viiden maissa, koki verkot ja kymmeneltä oli jo riisivelli ja paisetetut kalat pöydässä. Joskus hiippailin kylältä kavereiden luota juuri isän verkkojen selvittelyn aikaan ja kyttäsin aitan takana, että isä kääntää selkensä ja livahdin aittaun nukkumaan.

Isä lähti eläkkeelle päästyään mukaan myös politiikkaan ja istui valtuustossa SMP:n riveissä kaksi kautta. Hän oli valtuustossa pidetty mies. Hän ajatteli omalla järjellään, ei aina puolueen linjan mukaan. Hän osasi tehdä kompromisseja ja neuvotella. Laulukuoroonkin isä innostui lähtemään äidin mukana ja siinäkin isä oli hyvä. Laulaminen oli mukava yhteinen harrastus.

Isällä oli mukavia juttuja ja hän toisteli joskus oppimiaan lausahduksia niin, että ne elävät vieläkin jopa lastenlasten suussa ja leviävät vieläpä kaveriporukohinkin. Joskus talvella, kun nukuimme pirtissä, heräsin usein siihen, että isä istui kahvipöydässä ja keskusteli kissan tai koiran kanssa ja nauroi henkiä heittäin. Hän keksi vastarepliikit myös eläimille ja meitäkin nuo esitykset naurattivat, kun kuuntelimme niitä aamulla peiton alta. Isä keksi eläimille hauskoja nimiä. Kissa, joka loikoili tien savipenkalla, sai nimen Turisti. Miki, muuttui Laiska-koiraseksi ja vasikka oli Töliskö.

Isän mursi lopulta sokeritauti. Hän menetti ensin toisen jalkansa polvesta alaspäin, mutta opetteli kävelemään proteesilla ja ajoi autoakin. Hetkeksi elämä palasi takaisin. Naapurin Kyllikki nauroi, että Ilmari kävelee kirkolla niin lujaa, että he eivät Ennin kanssa pysy perässä.

Isä kuoli vuonna 2000 kauniina toukokuun päivänä. Muistan, kun satakieli lauloi kauniisti pensaassa, kun minä jo etelään muuttaneena menin rakennustyömaalle aamulla. Ihmettelin sen valtavan kaunista laulua vain parin metrin päässä minusta. Samassa veljeni soitti, että isä on kuollut. Se tieto iski kovemmin, kuin olisin ikinä aavistanut. Isä oli poissa. En enää koskaan voisi puhua hänen kanssaan.

Seuraavana aamuna karhu käveli Hoppulan kotitalon takana pellolla. Tuntui, kuin sekin olisi tullut kunnioittamaan isän lähtöä.

Isän hautajaispäivänä tulin kotiin. Koti ei enää ollut sama. Kaikki seisoivat vakavina pihalla juhlapuvuissa. Tuntui, että linnutkin olivat hiljaa ja pihapuut seisoivat vakavina vailla tuulen häivää.

Näky ei unohdu mielestäni. Luusuan pienen kirkon ovesta kuusi poikaa kantaa isän arkkua. Pertti, Jouko, Heikki, Erkki, Ilkka ja Taisto. Kaikki itkevät. Äiti kulkee vierellä ja pitelee kättä arkun päällä ja itkee. Me tytöt Elvi, Mirja ja minä itemme, lapsenlapset, sotakaverit ja ystävät seuraavat perässä vakavina. Hautajaissaatto kulkee hiljaa läpi Hoppulan kylän ja pysähtyy. Isä kulkee viimeisen kerran kotitalon ohi, kylän ohi, jossa hän syntyi, kasvoi ja eli koko elämänsä. Hautajaissaattue jatkaa matkaa. Severikan-kaan Antero seisoo tien varressa ja on ottanut lakin pois ja kumartaa. Hänkin pyyhkii silmäkulmiaan. Tuo lyhyt matka oli raskas. Hoppulasta lähti suuri mies.

Elämä jatkuu meissä jälkeläisissä. Minäkin huomaan itsessäni isän piirteitä. Suurpiirteinen, reilu ja rehellinen, ei läheskään täydellinen, kuten ei isäkään, mutta suora ja vastuunsa kantava. En ole pikkutarkka sääntökirja kourassa kulkija. Lapset ja perhe on tärkein omaisuus, hyvät ystävät ja elämä. Rahan haaliminen ei ole itseisarvo, kohtuullinen elämä riittää. Minäkin herään aamuvarhaisella, puhun kissoille ja koirille ja nauran niiden mielipiteitä. Lapsuuskotini arvot ja muistot Hoppulassa ovat arvokkaita, niin ilot, kuin surut. Muistot isästä, äidistä, sisaruksista, muistot kyläläisistä kukin omine tarinoineen, jokainen kalli ja puu, vaarat ja pelot, Kemijoki. Vaikka minne kulkisin, isäni henkinen perintö ja Hoppula ovat jäljissäni.

Nimimerkki Hoppulan tyttö